

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Mark Martens

tegen

De Standaard

Met een brief van 21 mei 2017 dient de heer Mark Martens een klacht in tegen De Standaard. Aanleiding zijn twee artikels van 25 april 2017 onder de respectievelijke titels *Monsanto manipuleerde onderzoek naar Roundup* en *De Monsanto papers. De aangeworven professor bleek iets te kritisch voor Roundup*. Redactiemanager Toon Van den Meijdenberg van Mediahuis antwoordt met een brief van 15 september, waarop Mark Martens repliceert met een mail van 23 september en een brief van 5 oktober 2017.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft een hoorzitting gehouden op 16 november 2017. Mark Martens woonde de hoorzitting bij. Voor De Standaard waren journalisten Maxie Eckert en Inge Ghijs en redactiemanager Toon Van den Meijdenberg aanwezig.

DE FEITEN

Het artikel gaat over chemiebedrijf Monsanto, dat wil voorkomen dat de onkruidverdelger glyfosaat verboden zou worden. Daarvoor schreef Monsanto volgens de krant zelf wetenschappelijke studies en zocht het 'gelooftwaardige' wetenschappers om hun naam op die studies te zetten. Glyfosaat is het werkende bestanddeel van Roundup en zou mogelijk kankerverwekkend zijn.

De krant schrijft dat Monsanto er alles aan doet om te voorkomen dat glyfosaat verboden wordt: “Het megabedrijf deinst er zelfs niet voor terug om wetenschappers te betalen om positieve studies te schrijven. En een Belg speelde jarenlang een belangrijke rol in die praktijken. Dat blijkt uit het interne mailverkeer dat voor het eerst openbaar is gemaakt”.

Klager is de Belg waarvan sprake. Enkele passages van het artikel van drie en een halve pagina gaan het over hem. Hij speelde volgens het artikel een belangrijke rol in het leggen van contacten met wetenschappers van wie verwacht werd dat ze papers en wetenschappelijke artikelen zouden schrijven die glyfosaat verdedigen.

Met die bedoeling had hij eind jaren '90 de befaamde professor Parry aan boord gehaald. Maar zijn rapport bleek kritischer dan Monsanto had gehoopt. Hij kwam tot de conclusie dat glyfosaat mogelijk genetische schade zou kunnen aanrichten en dus ook mogelijk kankerverwekkend zou kunnen zijn.

De krant noemt Martens een doorgewinterde lobbyist met veel ervaring. Dat Parry niet de juiste man bleek om Roundup en glyfosaat te verdedigen, veroorzaakte wrevel. Maar het berokkende Martens uiteindelijk niet veel schade, schrijft de krant. Begin 2002 werd hij opgenomen in het *Monsanto Fellow Program*, onder meer omdat hij ooit data had geleverd die bijdroegen tot het voorkomen van ongewenste effecten op de Roundup-business.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAGER zegt dat het artikel niet waarheidsgetrouw is. Het bevat fouten en ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen, het schendt de privacy en de krant heeft geen loyale kans op wederhoor gegeven.

Klager noemt het verhaal uit de lucht gegrepen. De journalisten hebben selectief een aantal mails geplukt uit 10 miljoen mails en andere documenten die op bevel van een Amerikaanse rechter openbaar werden gemaakt. De rechtbank behandelt de zaak van een groep landbouwers met non-hodgkin lymfoom, die beweren dat dit het gevolg is van blootstelling aan glyfosaat. Klager is in deze zaak opgeroepen als getuige. Geen enkele van de mails die de krant citeert, is door hem geschreven. Eén van de twee mails in verband met professor Parry kende hij zelfs niet, en de andere mails zijn allemaal verstuurd na zijn vertrek bij Monsanto. De krant selecteert alleen de meest sarcastische mails en houdt geen rekening met andere nota's, gesprekken en vergaderingen over een periode van drie jaar. Zulke sarcastische mails en nota's komen in elk bedrijf voor. Het gaat dan ook om een kwaadwillige selectie van mails met als enige doel Monsanto en klager te beschadigen.

Klager beklemtoont zijn onafhankelijkheid als wetenschapper en noemt zijn activiteiten in verband met verdediging van glyfosaat volledig rechtmatig. Hij spreekt tegen dat hij een belangrijke rol speelde in het leggen van contacten met wetenschappers van wie verwacht werd dat ze artikels zouden schrijven die glyfosaat verdedigen. Hij heeft onafhankelijk advies gevraagd aan professor Parry en meer niet. Dat ging over twee studies die opperden dat glyfosaat en Roundup DNA zouden beschadigen. Parry drong aan op meer onderzoek en klager geeft toe dat dat voor wrevel zorgde binnen Monsanto. Maar het bijkomende onderzoek is gebeurd en toonde aan dat glyfosaat geen schade berokkent aan het DNA. Parry beaamde en gaf uiteindelijk toe dat glyfosaat niet genotoxisch is. De opdracht aan Parry was een normale opdracht aan een externe expert en heeft niets te maken met manipulatie. Publicaties worden grondig gecontroleerd en nieuwe relevante feiten kunnen leiden tot de terugtrekking van een product.

Er is ook geen sprake van beïnvloeding van ingehuurde experts. De externe experts die door Monsanto in de VS werden uitgenodigd om publicaties te schrijven, werden niet beïnvloed en zijn niet beïnvloedbaar. Monsanto schreef zelf ook geen wetenschappelijke studies. Die worden geschreven door een testlaboratorium en de conclusies kunnen niet gewijzigd worden. Experts van Monsanto schrijven alleen de samenvattingen en evaluaties, en die worden door de registrerende autoriteiten grondig gecontroleerd. Er was dan ook geen sprake van ghost-writing, en als die er al was, bleef het beperkt tot stukken waarover geen discussie bestond.

Klager neemt aanstoot aan de term 'lobbyist'. Hij vertegenwoordigde de Europese associatie van chemiebedrijven Cefic op de vergaderingen van de EU-commissie over klassering van gevaarlijke chemische stoffen. Daar bezorgde hij zo veel mogelijk private informatie van de Europese chemische industrie die nog niet bekend was bij de autoriteiten. Dat heeft niets te maken met lobbying, maar met een constructieve bijdrage aan het Europees beleid inzake gevaarlijke stoffen. Klager gaf enkel feiten, geen opinie.

De dag voor publicatie in De Standaard bezorgde de woordvoerder van Monsanto een reactie aan de journalisten, maar ze hebben zijn gegevens niet gebruikt en hem niet correct geciteerd.

Hij verwees naar een rapport op *Snopes.com*, de officiële *fact-checking* website van Google, waaruit bleek dat de verhalen achter de Monsanto papers fictief zijn, en naar informatie uit *Science Magazine*, waaruit bleek dat er geen sprake was van *ghost writing* door Monsanto-experts. De journalisten hebben niets gedaan met die informatie en hun artikel niet aangepast, terwijl het voldoende was om hun hele artikel af te voeren. Het commentaar van de woordvoerder is ook niet volledig weergegeven en het Engels is tendentiekus vertaald.

Het artikel staat bol van de veronderstellingen en journalisten maken geen onderscheid tussen feiten, veronderstellingen, beweringen en opinies. Dat geldt des te meer voor de passage over het *curriculum vitae* van klager, waar de tekst denigrerend en spottend is. De passage wekt de indruk dat klager beloond werd voor 'het voorkomen van ongewenste effecten op de Roundup business', terwijl hij beloond werd omdat hij door wetenschappelijk onderzoek had bijgedragen tot betere inzichten in het veiligheidsprofiel van glyfosaat en Roundup. De niet-geïnformeerde lezer kan feiten en verzinsels niet van elkaar onderscheiden.

De journalisten hebben geen loyale kans op wederhoor gegeven. Klager ontving daags voor publicatie een bericht op zijn voicemail van een journaliste die zei dat ze een paar vragen wilde stellen over professor Parry. Hij was verbaasd omdat dit deel uitmaakte van een getuigenis die hij onder eed had afgelegd in een advocatenkantoor in de VS waarover hij niets mocht zeggen aan de pers, zeker niet zonder zijn advocaten te raadplegen.

De journaliste heeft klager ook twee maal proberen te contacteren via LinkedIn, waarop hij niet reageerde om zijn eed in de VS niet te breken. Bij een tweede telefoontje kreeg de journaliste de echtgenote van klager aan de lijn, die zei dat haar man geen verklaring wenste af te leggen. Had klager die telefoon zelf opgenomen, dan had hij net hetzelfde gezegd, maar zou hij uitgelegd hebben waarom hij niets kon zeggen. Na dat gesprek dacht klager dat de zaak afgesloten was. Hij beseftte niet dat de krant daags nadien een artikel zou publiceren.

Na publicatie heeft de krant een wederwoord aangeboden, dat grotendeels getrouw werd weergegeven. Maar de toon van het artikel wekt de indruk dat klager een conflict had met Monsanto in de VS, wat hij niet zo gezegd had.

Klager vindt ten slotte dat de artikels zijn privacy en menselijke waardigheid schenden. Ze noemen hem met naam en toenaam, terwijl het maatschappelijk belang zeer twijfelachtig is en er duidelijke signalen waren dat het om een fictief verhaal ging. De krant publiceerde bij het wederwoord ook een foto van klager, waardoor hij werd herkend in de gemeenschap waar hij leeft en werkt en verwijten op sociale media en een dreigbrief kreeg.

DE STANDAARD zegt dat de artikels een beeld schetsen van hoe Monsanto intern werkt. Dat was het opzet, en de journalisten hebben dat gedaan aan de hand van fragmenten uit mails. Het gaat niet om drie of vier mails, maar om honderden pagina's die ze hebben onderzocht. Die documenten bevestigen de sfeer binnen Monsanto. Het artikel gaat niet over verdoezeling van wetenschappelijke gegevens door klager, maar over de bedrijfscultuur, de interne communicatie en de manier om het gebruik van glyfosaat maximaal te verdedigen.

De gepubliceerde mails zijn echt en het artikel geeft verzenders en ontvangers duidelijk aan. Het gaat uiteraard om een selectie, maar dat betekent niet dat de keuze selectief was, zoals klager beweert. *The New York Times* en het tijdschrift *Science* citeerden dezelfde mails.

De paragraaf over professor Parry is correct. Parry was kritischer dan gehoopt, zelfs in die mate dat binnen Monsanto de vraag rees waarom klager hem had ingeschakeld.

De passage over *ghost writing* gaat over de suggestie binnen Monsanto om zelf artikels te schrijven en door externen te laten ondertekenen. Dat *Science* schrijft dat er geen sprake was van *ghost writing*, betekent niet dat die er niet was of dat Monsanto ze niet suggereerde.

Het artikel uit geen ongegronde verdachtmakingen of beschuldigingen zoals klager beweert. Het schetst hem als tussenpersoon, maar beschuldigt hem niet van manipulatie of vervalsing van wetenschappelijke gegevens.

Ook de privacy van klager is niet geschonden. In het artikel staan alleen gegevens over de professionele achtergrond van klager die relevant zijn voor het verhaal.

Het gebruik van het woord lobbyist is correct. De krant verwijst naar de definitie van de term en de betekenis die de ombudsvrouw van de Europese unie eraan geeft, om aan te tonen dat klager wel degelijk gehandeld heeft als lobbyist. Lobbying houdt in dat een privéspeler een bijdrage probeert te leveren aan het beleid, of dan nu positief of negatief is. Het artikel schrijft ook niet dat lobbying immoreel of onwettelijk is.

Klager vindt dat het artikel onterecht de indruk wekt dat hij door Monsanto beloond werd voor het voorkomen van ongewenste effecten op de Roundup business. Uit interne communicatie van Monsanto blijkt evenwel dat hij de aanbeveling als *Fellow in the Monsanto Fellow's Program* kreeg 'voor de doorslaggevende wetenschappelijke ondersteuning die hij leverde om aan te tonen dat de genotoxiciteit met betrekking tot Roundup te wijten was aan secundaire gevolgen die los staan van glyfosaat, zodat negatieve gevolgen op de Roundup Business konden worden vermeden'.

De journalisten vonden wederhoor zeer belangrijk en hebben klager in de week voor publicatie verschillende keren via telefoon en LinkedIn proberen te bereiken. Ze betreurden dat zijn echtgenote zei dat hij niet wou reageren. Toen klager hen op de dag van de publicatie contacteerde, hebben ze dan ook geen moment getwijfeld om zijn wederwoord te publiceren.

Bovendien bevat het artikel wel de reactie van de woordvoerder van Monsanto weer. Dat zijn hele brief niet wordt afgedrukt, is normaal. De vertalingen uit het Engels zijn correct en niet tendentius. Klager leest in de reactie van de woordvoerder dingen die er niet staan.

BESLISSING

De artikels schetsen een beeld van de interne werking en communicatie van Monsanto met betrekking tot de verdediging van glyfosaat. De journalisten maken aannemelijk dat ze een grote hoeveelheid mails en documenten hebben onderzocht en dat ze over voldoende bronnen en informatie beschikten om de essentie van hun artikel te staven.

Dat ze de mails over klager publiceren is normaal aangezien hij Belg is. Tegelijk vermelden ze duidelijk dat klager Monsanto in 2004 verliet en brengen ze hem niet in verband met mails uit de periode daarna.

Wat de passage over professor Parry betreft, geeft klager toe dat er binnen Monsanto wrovel was over zijn bevindingen. Het artikel geeft dat correct weer en vervolledigt het verhaal rond Parry daags nadien, toen klager wel wou reageren.

De paragraaf met het curriculum vitae van klager is relevant in de context van het artikel en schendt zijn privacy niet. Op basis van zijn werkzaamheden voor de Europese associatie van chemiebedrijven Cefic is het journalistiek verantwoord om klager een lobbyist te noemen.

De journalisten hebben klager vóór publicatie verschillende keren en via verschillende kanalen om wederhoor gevraagd. Dat hij niet wou of kon reageren, is niet de verantwoordelijkheid van de redactie. Na publicatie hebben ze hem op zijn vraag meteen wederwoord gegeven.

Op basis van deze bevindingen is de Raad van oordeel dat de artikels waarheidsgetrouw zijn, dat er geen sprake is van ongegronde verdachtmakingen of beschuldigingen en dat de journalisten klager loyaal de kans op wederhoor en wederwoord hebben gegeven.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond.

Brussel, 14 december 2017